

**YURT DIŞINDA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARININ ANA DİLİ
EĞİTİMİNE YÖNELİK MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI BÜNYESİNDE
YAPILAN ÇALIŞMA VE UYGULAMALAR****STUDY AND PRACTICES AT MINISTRY OF NATIONAL
EDUCATION FOR NATIVE LANGUAGE EDUCATION TURKISH
CHILDREN LIVING ABROAD***Ülker ŞEN****Özet:**

Yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimlerinden sorumlu kurumların başında Millî EĞitim Bakanlığı gelmektedir. Millî EĞitim Şûrası, Talim Terbiye Kurulu, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yurt Dışı EĞitim ÖĞretim Genel Müdürlüğü ise Millî EĞitim Bakanlığı bünyesinde yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik çalışma ve uygulamaların yapıldığı birimlerdir.

Bu çalışmanın amacı Millî EĞitim Bakanlığı bünyesinde yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik yapılan çalışma ve uygulamaların neler olduğunu ortaya koymak ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda “Uzaktaki Yakınlarımız Projesi” ve “Millî EĞitim Şûraları” inceleme kapsamına alınmıŐtır.

Bakanlık, yurt dışındaki Türk çocuklarının kültürlerini koruyarak ve yaşatarak buldukları ülkeye uyum sağlayabilmeleri amacıyla “Uzaktaki Yakınlarımız Projesi”ni hayata geçirmiŐtir. Proje kapsamında;

“Yurt dışındaki Türk çocuklarına yönelik Türkçe ve Türk Kültürü Dersi ÖĞretim Programı”nın geliştirilmesi; bu programa uygun ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğretim materyallerinin hazırlanması ve dağıtılması; yurt dışında görev yapan öğretmenlere, eğitim müŐavirlerine/ataŐelerine hazırlanan materyallerin tanıtımına yönelik eğitim verilmesi; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisinin geliştirilmesi ve Türk kültürünün tanıtımına yönelik internet sitesinin oluşturulması” yer almaktadır.

Diğer yandan Millî EĞitim Bakanlığının en yüksek danışma kurulu olan Şûra, eğitim-öğretim ile ilgili konuları incelemek, kararlar almakla görevlidir. Günümüze kadar on yedi kez toplanan Şûralarda yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi konusu gündem maddesi olarak görüşülmemiştir. On, On İki, On Beş ve On Yedinci Millî EĞitim Şûralarında yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ana Dili EĞitimi, Uzaktaki Yakınlarımız Projesi, Millî EĞitim Şûraları, Yurt Dışındaki Türk Çocukları.

* ArŐ. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi EĞitim Fakültesi Türkçe EĞitimi Bölümü – Ankara
ulker_sen@hotmail.com

Abstract:

Ministry of National Education is one of the important official organization for native language education of Turkish children living abroad. National Education Council, Board of Education and Discipline, Directorate-General for External Relations, General Directorate for Services for Education Abroad are parts of the Ministry of National Education and there have been some studies and practices for native language education.

This study has been aimed to examine and present above-mentioned study and practices at Ministry of National Education. For this aim, “Project of Our Citizens Living in the Distance” and “National Education Councils” have been included in the scope.

Project of Our Citizens Living in the Distance has being enforced for orientation of Turkish children living abroad with keeping their own culture alive. This Project has been included to;

“Develop Turkish and Turkish Culture Lessons Teaching Program for Children Living Abroad, prepare and distribute lesson books, student books and guide book for teachers axis of this program, giving lecture and information about above-mentioned materials and to teachers working abroad, education consultant. Developing using Turkish language ability correctly, fluently and effectively, build a website for presenting of Turkish culture.”

On the other hand, Council, highest commission at Ministry of National Education, have been entrusted with examining and decisioning about educational activities. Council has been convened 17 times until today. But no one of this convede has been included an agenda item about Turkish children living abroad. 10, 12, 15 and 17th National Educational Council has been included some informations about education of Turkish children living abroad.

Key words: Native Language Education, Project of Our Citizens Living in the Distance, National Educational Councils, Turkish Children Living Abroad.

Giriş

Yurt dışına 1960’larda geri dönme planları ile işçi olarak giden Türkler bu planlarını ertelemiş, geçen elli yılın ardından çoğu -artık sadece işçi konumunda olmayıp- milletvekilliği, yerel yöneticilik, doktorluk, avukatlık gibi mesleklerle yaşadıkları ülkenin ekonomik, kültürel ve politik alanlarında söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu olumlu gelişmelerin yanı sıra eğitim, istihdam, siyasi haklar, yabancılara yönelik ayrımcılık ve önyargılar, uyum problemleri gibi bazı sorunlarla da karşı karşıya kalmışlardır. Ancak belirtilen problemler arasında “eğitim, olumsuz sonuçların ve sorunların en yoğun yaşandığı alan” (Yaylacı, 2008: 238) olarak ilk sırada gelmektedir. Bu alana ilişkin sorunların en aza indirilmesinin yolu da ana dilli eğitiminden geçmektedir, denilebilir. Ana dilindeki başarı ile ikinci dildeki öğrenmeler

arasında sıkı bir bağ olduğu (Cummins, 1979, İleri, 2000; Akalın, 2004; Temel ve Bekir, 2005, Baker, 2004) çeşitli çalışmalar ve görüşlerle ortaya konmuştur. Ana dilinde yetersiz düzeyde olan bireyler, buldukları ülkenin (ikinci dil) dilini öğrenmekte zorluk çekmektedir. Ana dilini bütün güzellikleri ile öğrenen Türk çocuğu, yaşadığı ülkenin dilini de kolayca öğrenebilmekte ve toplumla uyumlu bir duruş sergileyebilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre (2007) iş, eğitim ve diğer sebeplerle yurt dışına göçen (Güzel, 2010: 109) Türk vatandaşlarının sayısı, 3.693.121'dir. Rakamlar da göz önüne alındığında yurt dışında Türkçenin ana dili olarak eğitimi ve öğretiminin (iki dilli ya da çok dilli ortamlarda) önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimlerinden sorumlu kurumların başında Millî Eğitim Bakanlığı gelmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı

Türk eğitim sistemi; T.C. Anayasası, Eğitim Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Planları, Millî Eğitim Şûraları esas alınarak düzenlenmektedir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk millî eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul binası ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim öğretim alanındaki görev ve sorumluluğuyla ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde ele alınmaktadır.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda; eğitim ve öğretim hizmetlerinin devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmakta ve "askerî maksatlarla açılacak okullar hariç, kanun hükümlerine aykırı hiçbir eğitim faaliyetinde bulunulamaz" denilmektedir (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1998: 13).

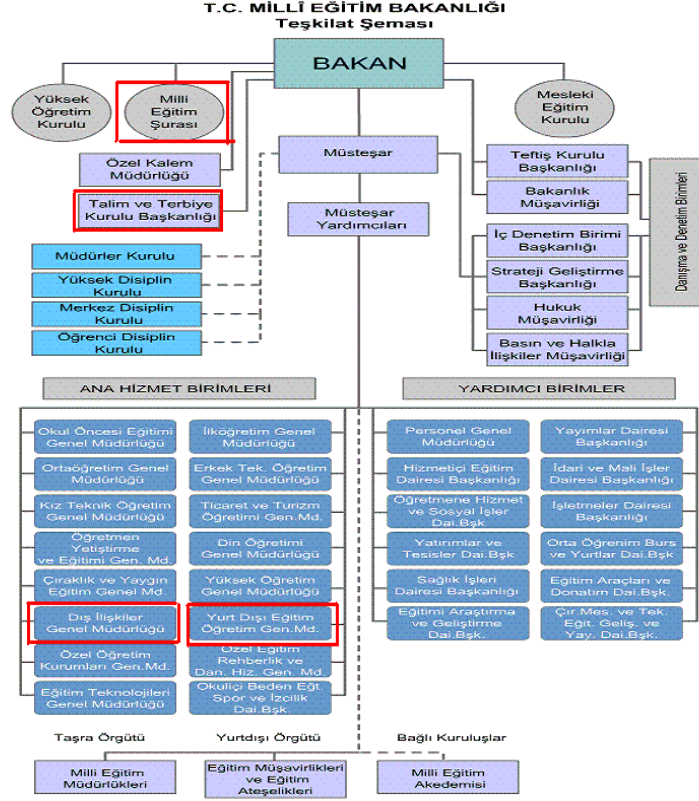
Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili devlet hizmetlerinin düzenlenmesinde (askerî öğrenciler hariç) de Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmuştur (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1998: 13).

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki 3797 sayılı kanuna göre, bugün Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatı; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı kuruluşları olmak üzere dört bölümden oluşur (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html>).

Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat şeması Şekil 1'de verilmiştir.

Ülker Şen

Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı
Bünyesinde Yapılan Çalışma ve Uygulamalar
Study and Practices at Ministry of National Education for Native Language Education
Turkish Children Living Abroad

242

Şekil 1: Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması
(Kaynak: <http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat.html>)

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde, şemada da görüleceği üzere yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik çalışma ve uygulamaların yapıldığı birimler şunlardır: Millî Eğitim Şûrası, Talim Terbiye Kurulu, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü.

1. Millî Eğitim Şûrası

Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği'ne göre şûra; "Bakanlığın en yüksek danışma kuruldur. Türk Millî Eğitim Sistemini geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder, gerekli kararları alır" (Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği, 1998: 4).

Şûraya siyasi temsilciler, akademisyenler, çeşitli kurum ve kuruluşlardan idareciler ve öğretmenler, bürokratlar katılmaktadır (Kılıç, 1995: 49). Şûra, belirli aralıklarla toplanmaktadır. 1921 yılında Maarif Kongresi adıyla Ankara'da düzenlenen ve Atatürk'ün bizzat açılışını yaptığı millî eğitim şûraları; 1923, 1924 ve 1925 yıllarında toplanan Heyet-i İlmiye çalışmaları ile devam etmiştir. Bugünkü adıyla millî eğitim şûralarının ilki

17-29 Temmuz 1939 (Birinci Maarif Şûrası)'da, sonuncusu ise 13-17 Kasım 2006 (On Yedinci Millî Eğitim Şûrası)'da toplanmıştır.

Şûralardaki kararlar, toplantıya katılan üyelerin oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması hâlinde Başkanın uygun bulduğu görüş kabul edilir.

Şûra kararları tavsiye niteliğindedir. Bakanlık, şûra kararlarını önemi ve önceliğine göre Şûra Kararlarını Uygulama Programına alır. Kararlar, Bakan Onayı ile yürürlüğe girer.

2. Talim ve Terbiye Kurulu

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, doğrudan bakana bağlı bir karar organıdır. Eğitimle ilgili hemen her konuda bakana yardımcı olmakta, görüş vermekte, eğitim sorunları ile ilgili araştırmalar yapmakta veya yaptırmaktadır. Bu kapsamda Talim Terbiye Kurulu, yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik program ve ders kitapları hazırlamaktadır.

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre Talim Terbiye Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, bütün ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve uygulama kararlarını onaylatmak üzere Bakanlık Makamına sunmak,
- b) Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını incelemek, geliştirmek ve uygun görülenleri karara bağlamak,
- c) Eğitim ve öğretimi geliştirme ve değerlendirme ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek,
- d) *Yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip etmek ve değerlendirmek,*
- e) Programlara göre ders veya yardımcı ders kitaplarını hazırlamak, hazırlatmak veya satın almak,
- f) Satın alınması veya imal edilmesi öngörülen eğitim araç ve gereçlerini eğitime katkıları ve ekonomik yönden incelemek, uygun görülenleri ilgililere bildirmek,
- g) Bakanlık birimlerince hazırlanan eğitim ve öğretimle ilgili kanun tasarılarına, tüzük ve yönetmeliklere, gerektiğinde Hukuk Müşavirliğinin de görüşünü alarak son şeklini vermek ve ilgili makamlara sunmak,
- h) Yasama organı üyelerince veya diğer bakanlıklarca hazırlanan eğitim ve öğretime ilişkin kanun teklif ve tasarıları hakkında Hukuk Müşavirliğine görüş bildirmek,

i) İlköğretim ve ortaöğretim kademesinde yurt dışı eğitim kurumlarından alınmış diploma ve öğrenim belgelerinin derece ve denkliklerini tespit etmek,

j) Yabancı ülkelere gönderilen öğretmen ve öğrenciler için esas olacak öğretim planlarını incelemek,

k) Millî Eğitim Şûrasının sekreterlik görevini yürütmek,

l) Bakanın onayından sonra kurul kararlarının yürürlüğe konulması ile ilgili işlemleri yapmak (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html>).

3. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

30/04/1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a) Türk millî kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek,

b) Yabancı hükümet ve kuruluşlardan sağlanan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince yabancı ülkelere verilen burslarla kendi hesabına öğrenim yapmak üzere Ülkemize gelen yabancı öğrencilere ilişkin bütün görev ve hizmetleri yürütmek,

c) Dış ülkelerin genel, mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim gelişmelerini takip etmek ve ilgili ülkelerle gereken işbirliğini yapmak,

d) Ülkemizin eğitim ve bilim faaliyetlerini yurt dışında tanıtmak, yabancı ülkelerin uluslar arası kuruluşların eğitim ve bilim alanındaki faaliyetlerini takip etmek değerlendirmek, ilgili ülke ve kuruluşlarla gereken işbirliğini sağlamak (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html>).

4. Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şu şekildedir:

a) Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın ve çocuklarımızın öncelikle kültürel kimliklerini koruyucu ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarını sağlayıcı ve eğitim düzeylerini yükseltici önlemleri almak,

b) Buldukları ülkenin eğitim imkânından verimli bir şekilde yararlanmaları bakımından gerekli çalışmaları yapmak ve uygulamaya koymak,

c) Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızdan ortak dil, kültür birliği olanların Türkçelerinin geliştirilmesi ve Türk Kültürü ile bağlarının sürdürülmesi amacı ile gerekli çalışmaları yapmak,

d) Bu amaçla eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve etkin kullanımı için gerekli her türlü tedbiri almak,

e) İlk ve ortaöğretim çağında olup yurtdışında bulunan çocuk ve gençlerimizin öğrenimlerini sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmak (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html>).

Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü Türk Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan); Balkan Ülkeleri (Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Moldova, Polonya, Romanya, Sancak, Sırbistan) ve Asya Ülkeleri ile ilişki içindedir.

Araştırmanın Amacı

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik yapılan çalışma ve uygulamaların neler olduğunu ortaya koymak ve değerlendirmek, çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, “Uzaktaki Yakınlarımız Projesi” ve “Millî Eğitim Şûraları” inceleme kapsamına alınacaktır.

1. Uzaktaki Yakınlarımız Projesinin amacı ve hedefleri nelerdir?
2. Uzaktaki Yakınlarımız Projesi kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir?
3. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimi hangi şûraların gündeminde, hangi gündem maddeleriyle yer almıştır?
4. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine değinilen şûralarda bu kapsamda alınan kararlar?

Araştırmanın Önemi

Araştırma, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik millî eğitim politikamızın ortaya konması ve konuya verilen öneme ilişkin bakış açıları oluşturabilmesi açısından önemlidir. Araştırmada elde edilen sonuçların daha sonraki dönemlerde toplanacak olan şûraların gündeminin oluşturulmasına ışık tutacağı; uygulanmakta olan Uzaktaki Yakınlarımız Projesinin etkinliğinin artırılmasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma, 1939-2006 yılları arasında yapılan on yedi Millî Eğitim Şûrası ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının koordinesinde Dış İlişkiler

Genel Müdürlüğü ve Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı iş birliğinde yürütülmekte olan Uzaktaki Yakınlarımız Projesi ile sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; durum belirlemeye yönelik olarak tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005: 77). Araştırmada doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu nedenle araştırma, betimsel bir özellik taşımaktadır.

1. Uzaktaki Yakınlarımız Projesinin Amacı ve Hedefleri

Proje, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı koordinesinde, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı ile eş güdümlü olarak yürütülmektedir. Proje ile yurt dışındaki Türk çocuklarının kültürlerini koruyarak ve yaşatarak buldukları ülkeye uyum sağlayabilmeleri; hedef kitleye yönelik öğretim programı, ders kitabı, öğretim materyali ve İnternet sitesinin hazırlanması; yurt dışında görev yapacak/yapan öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin artırılması ile ilgili faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Projenin hedefleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

-Öğrencilerimizin dilimizi, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu kavrayabilmeleri,

-Türk kültürünü tanıyarak ülkesi ile olan bağlarını geliştirebilmeleri ve Türk kültürünün devamlılığını sağlayabilmeleri,

-Buldukları ülkedeki Türklerle iletişim kurmaları,

-Türkiye'deki akraba ve yakınlarıyla ilişkilerini sürdürerek aralarındaki sevgi ve saygı bağlarını güçlü tutabilmeleri,

-Duygu ve düşüncelerini ifade ederken Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilmeleri,

-Kendi kültür değerlerine bağlı kalarak buldukları ülkedeki farklı kültür, görüş, din ve inanışları hoşgörülü bir yaklaşımla karşılayabilmeleri,

-Türk kültürünü buldukları ülkede tanıtmaları,

-İnsan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olabilmeleri ve çözüm önerilerinde bulunabilmeleri,

-Hazırlanacak kitap ve materyallerle öğrenme-öğretme ortamının zenginleştirilmesi, böylece öğretmene destek sağlaması, öğretim yöntem ve teknikleri konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi,

-Veliler ve sivil toplum kuruluşlarında Türkçe ve Türk kültürüne yönelik farkındalığın oluşturulması, bunun için de eğitim müşavirleri/ataşelerinin görev yaptıkları ülkelerde rehberlik etmeleri sağlanacaktır (<http://uzaktakiyakinlarimiz.meb.gov.tr/hakkimizda.html>).

2. Uzaktaki Yakınlarımız Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Uzaktaki Yakınlarımız Projesi kapsamında aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

*Türkçe ve Türk kültürü Dersi Öğretim Programı geliştirilerek Kurulun 03.08.2009 tarih ve 112 sayılı kararıyla kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Yurt dışında okutulan Türkçe ve Türk kültürü dersleri bir öğretim planı dâhilinde yürütülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçeyi ve Türk kültürünü öğrenmesi, yaşatması için ilki 1986'da olmak üzere dört öğretim programı yayınlamıştır. 1986 yılında yayınlanan ilk program "Yurt Dışı İşçi Çocukları Türkçe-Türk Kültürü İle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programları"; 2000 yılında yayınlanan program "Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe (1-10. Sınıflar), Türk Kültürü (4-10. Sınıflar) ve Yabancı Dil Olarak Türkçe (6-11. Sınıflar) Dersleri Öğretim Programları"; 2006 yılında ak yayınlanan öğretim programı da "Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe Ve Türk Kültürü Dersi Taslak Öğretim Programı (1-10. Sınıflar)" adıyla yayımlanmıştır.

Son öğretim programı ise 2009 yılında Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1-10. Sınıflar) adıyla yayımlanmıştır. Program, Türk Millî Eğitiminin Temel Amaçları, Giriş, Programın Yapısı, Temel Beceriler, Temel Değerler, Türkçe, Türk Kültürü, Ölçme ve Değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

*Geliştirilen programa uygun olarak hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Materyali (1-3, 4-5, 6-7, 8-10. sınıflar için 4 adet ders öğretim materyali, 4 adet çalışma kitabı ile 1 adet öğretmen kılavuz kitabı) adlı baskıya hazır nüshaların okutulması Kurulun 16.11.2009 tarih ve 207 sayılı kararıyla uygun görülmüştür. Baskı aşamasında olan kitapların Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen ülkelerdeki/eyaletlerdeki öğretmenlere ulaştırılması planlanmaktadır.

Ülker Şen

Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı
Bünyesinde Yapılan Çalışma ve Uygulamalar
Study and Practices at Ministry of National Education for Native Language Education
Turkish Children Living Abroad

	
Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı (1-3)	Türkçe ve Türk Kültürü Çalışma Kitabı (1-3)

	
Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı (4-5)	Türkçe ve Türk Kültürü Çalışma Kitabı (4-5)

248

	
Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı (6-7)	Türkçe ve Türk Kültürü Çalışma Kitabı (6-7)

		
Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı (8-10)	Türkçe ve Türk Kültürü Çalışma Kitabı (8-10)	Öğretmen Kılavuz Kitabı

*TRT Ankara Radyosu ve EĞİTEK'le iş birliği yapılarak dinleme metinlerinin yer aldığı dinleme CD'si hazırlanmıştır.

Sınıflar	1-3	4-5	6-7	8-10
Dinleme Metinleri	-Türkiye'm -Uçan Halı -Mendil Kapmaca -Ninemin Hazinesi	-Cennet Bursa -Cumhuriyet Şiiri -Ramazan İkramı -Anneannemin Turşusu	-İstanbul -Mustafa Kemal'in Kağnısı -Ev İşleri -Çiçek Aşısı	-Evliya Çelebi -Fil Hikâyesi -Türküler Dolusu -Çekoslovakya Türkleri

* Öğrenci, öğretmen, veli, okul aile birlikleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının yararlanmaları için hazırlanan öğretim materyallerinin yer aldığı “<http://uzaktakiyakinlarimiz.meb.gov.tr>” internet sitesi oluşturulmuştur.

<http://uzaktakiyakinlarimiz.meb.gov.tr>

3. Millî Eğitim Şûralarında Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimi

Eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli görevleri olan Millî Eğitim Şûrası Millî Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma kurulu olup eğitim-öğretim ile ilgili konuları incelemek, kararlar almakla görevlidir (Kolaç, 2008).

İncelenen on yedi şûranın hiç birinde yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi konusu gündem maddesi olarak görüşülmemiştir.

Şûra kararları incelendiğinde Yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi konusu On, On İki, On Beş ve On Yedinci Millî Eğitim Şûralarında yer almıştır.

1. Onuncu Millî Eğitim Şûrası

Onuncu Millî Eğitim Şûrası 23-26 Haziran 1981 tarihleri arasında aşağıdaki gündem maddeleriyle toplanmıştır:

1. Türk Millî Eğitim Sistemi
2. Bu Sistemin Bütünlüğü İçinde Eğitim Programla
3. Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar
4. Öğretmen Yetiştirme

Şûranın gündem maddeleri arasında yer almasa da yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimine yönelik temel eğitim programlarının hazırlanması konusu şûra kararları arasında yer almaktadır:

“Yetişkin ve mezunlar için yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek yurt dışındaki Türk işçi çocuklarıyla özel eğitimi gerektiren çocukların eğitiminde kullanılabilecek farklı temel eğitim programları geliştirmesi”... (Onuncu Millî Eğitim Şûrası, 1991: 158).

2. On İkinci Millî Eğitim Şûrası

18-22 Haziran 1988’de toplanan On İkinci Millî Eğitim Şûrasının gündeminde şu konulara yer verilmiştir:

1. Eğitim sistemi
2. Yükseköğretim
3. Öğretmen yetiştirme
4. Eğitimde yeni teknolojiler
5. Türkçe ve yabancı dil eğitimi ve öğretimi
6. Eğitim finansmanı
7. Öğretim Programları

On ikinci Millî Eğitim Şûrasında “Yurt dışındaki işçi çocuklarımızın eğitimi için özel programlar geliştirilmesi” (XII. Millî Eğitim Şûrası, 1989: 231), Öğretim Programları ile ilgili alınan kararlar arasındadır.

Aynı şûranın Temenni Kararları içinde “Yurt dışında bulunan ve Yurda kesin dönüş yapan Türk çocuklarının, Türkçe ve millî kültürle beslenmesi için ayrıca gerekli tedbirlerin alınması” (XII. Millî Eğitim Şûrası, 1989: 233) maddesine yer verilmiştir.

3. On Beşinci Millî Eğitim Şûrası

On Beşinci Millî Eğitim Şûrası, 13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında

1. İlköğretim ve Yönlendirme
  2. Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma
  3. Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi
  4. Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması
  5. Eğitim Sisteminin Finansmanı
- gündem maddeleri ile toplanmıştır.

Şûranın Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması gündem maddesi altında alınan kararlar arasında aşağıdaki ifade yer almıştır:

“Türk Cumhuriyetlerinde hâlen yürütülmekte olan yaygın eğitim faaliyetlerinin desteklenmesine devam edilmeli, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın da eğitim ve uyum problemleri çözülmelidir” (On Beşinci Millî Eğitim Şûrası, 1996: 175).

4. On Yedinci Millî Eğitim Şûrası

13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrası,

1. Türk Millî Eğitim Sistemi'nde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi (Özel eğitim, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretimde kademeler arasında geçiş, yönlendirme ve sınav sistemi)

2. Küreselleşme ve AB sürecinde Türk Eğitim Sistemi (Yaşam boyu öğrenme, eğitimde hareketlilik, eğitimde nitelik).

gündem maddeleri ile toplanmıştır.

Eğitimde Hareketlilik gündem maddesi altında alınan kararlar arasında aşağıdaki maddeler bulunmaktadır:

“Türkiye'deki gençlik kamplarından yurt dışındaki Türk çocuklarının da faydalanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır” (On Yedinci Millî Eğitim Şûrası, 2007: 261).

“Türkiye dışında yaşayan çocukların, buldukları ülke okullarında Türk dili, kültür ve inançlarına yönelik eğitimleri etkin bir şekilde sürdürülmelidir” (On Yedinci Millî Eğitim Şûrası, 2007: 261).

Sonuç

Özellikle son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığının yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi konusunda yapmış olduğu çalışma ve uygulamalar olumlu yönde ilerleme göstermektedir. 29.12.2008 tarih ve 9927 sayılı Bakan onayı ile hayata geçirilen “Uzaktaki Yakınlarımız Projesi” de

Ülker Şen

Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı
Bünyesinde Yapılan Çalışma ve Uygulamalar
Study and Practices at Ministry of National Education for Native Language Education
Turkish Children Living Abroad

Bakanlığın yurt dışındaki Türk çocukları için yapmış olduğu en somut ve kapsamlı çalışmasıdır. Ancak, proje kapsamında oluşturulan gerek öğretim programında (*Temel Alınan Yaklaşım, İçerik, Amaçlar, Öğrenme-Öğretme Süreci, Ölçme ve Değerlendirme*) gerekse ders kitaplarında (*dil-anlatım, ölçme, değerlendirme*) birtakım eksiklikler mevcuttur. Proje kapsamında oluşturulan internet sitesi ise işlevsellikten uzak görünmektedir.

On yedi Millî Eğitim Şûrasının hiçbirinde Yurt dışındaki çocukların eğitimine yönelik olarak gündem maddesi yer almamıştır.

Aynı kapsamda şûra görüşmeleri ve şûra kararları incelendiğinde dört şûrada bu konulara yer verildiği ortaya çıkmaktadır. Durumun istenildiği gibi olmasa bile gündem maddelerine kıyasla daha iyi olduğu söylenebilir.

Öneriler

Yurt dışında görev yapacak öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik konularda yeteri kadar bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanan sorunların seminer, hizmet içi eğitim yoluyla giderilmesi sağlanmalı.

Ders kitapları için yapılan değerlendirme çalışmaları biran önce tamamlanmalıdır.

Aynı şekilde programın eksik ve aksayan yönleri de süreç içinde tespit edilmeli, yetersizlikler uygulama ortamında giderilerek program daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Oluşturulan internet sitesi işlevsel hâle getirilmelidir.

Millî eğitim şûralarında “Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimi” konusu, gündem maddeleri arasında yer almalıdır.

Şûralarda alınan kararların uygulamaya geçirilmesinde gecikilmemelidir.

KAYNAKLAR

- Akalın, Şükrü Halûk. (2004). Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşamakta Olan Türklerin Türkçe Öğrenimi Sorunları. *Türk Dili*, S. 633, s. 195-199.
- Baker, Colin. (2004). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Cummins, James. (1979). Linguistic Interdependence and The Educational Development of Bilingual Children. *Review of Educational Research*, (49), p. 222-51.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (2007) *Yurt Dışındaki Vatandaşlara İlişkin Sayısal Bilgiler, 2005 Yılı Raporu*, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: Şen Matbaa.

- Güzel, Abdurrahman. (2010). *İki Dillilere Türkçe Öğretimi*. Ankara: Vizyon Yayınevi.
- İleri, Esin. (2000). Avrupa Topluluğu'nun Dil Politikası ve Almanya'da Okula Giden Türk Asıllı Öğrencilerin Dil ve Eğitim Sorunları. Almanya'da Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Sorunları Toplantısı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 734, s. 7-66.
- Karasar, Niyazi. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kılıç, Mehmet. (1995). Millî Eğitim Şûralarında Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Hususlar. *Millî Eğitim*, S. 128, s. 49-52.
- Kolaç, Emine. (2008). Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi Çerçevesinde Millî Eğitim Şûralarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* Volume 1/5 Fall 2008. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi5/sayi5pdf/kolac_emine_1.pdf (E.T.: 13.09.2010)
- MEB. (1989). *XII. Millî Eğitim Şûrası: 18-22 Temmuz: Raporlar, Görüşmeler, Kararlar*. Ankara: Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- MEB. (1991). *Onuncu Millî Eğitim Şûrası: 23-26 Haziran 1981: Öneriler, Konuşmalar, Kararlar*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (1996). *On Beşinci Millî Eğitim Şûrası, Raporlar, Görüşmeler Kararlar*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (1998). *Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği*. Ankara: MEB Yay.
- MEB. (1998). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. Ankara: MEB Yay.
- MEB. (2007). *On Yedinci Millî Eğitim Şûrası: Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi Raporlar, Görüşmeler ve Kararlar*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Yaylacı, A. Faruk. (2008). "Belçikalı ve Türk Eğitimcilerle Velilerin Türkçe ve Türk Kültürü Dersine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi "Eğitim ve Kültür"*, Erciyes Ü. Yayınları No: 165, Cilt I, s. 236-253.
- <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html> (E.T.: 21.07.2010)
- <http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat.html> (E.T.: 21.07.2010)
- <http://uzaktakiyakinlarimiz.meb.gov.tr/hakkimizda.html> (E.T.: 21.07.2010)